

Aygün ƏZİMOVA

**AZƏRBAYCANDA SÖZ VƏ MƏTBUAT AZADLIĞININ
HÜQUQİ TƏNZİMLƏNMƏSİ**

РЕЗЮМЕ

В научной статье анализируется проблема свободы слова и печати в современных СМИ Азербайджана. Оценивается роль СМИ в реализации свободы слова. Исследуется деятельность СМИ, ее взаимоотношения с правительством, права и обязанности журналистов. Вносится ясность в обязательства Азербайджана в принятии и утверждении важных международных документов ООН, ОБСЕ, СЕ, МПГП (Международный пакт и гражданских и политических правах). Раскрывается важное значение свободы слова и печати для Азербайджана.

Ключевые слова: независимость, свобода слова и печати, закон, международные документы, СМИ

SUMMARY

In this article the foundation of the problem of the press and word expression freedom are clarified in the independent Azerbaijan press period. The role of mass media is appreciated in realizing of word expression freedom. Existed definition, law criterions, the right and responsibility of journalist, mass media relations and authority are commented on the activity of mass media field. In confirming and accepting of important international documents like UN, OSCE, EC, ILCPR (international law on civil and political rights) the commitments of Azerbaijan are found out. As an initial criterion, the great importance of free press and word expression freedom for Azerbaijan is talking about.

Key words: independence, the freedom of press and word expression, international documents, mass media

Azad, müstəqil mətbuat demokratiyanın əsas atributlarından biri kimi hüquqi, ümumbəşəri dəyərlərin əsasında demokratik cəmiyyət quruculuğunda böyük rol oynayır.

Demokratiya xalqın hakimiyyət mənbəyi kimi tanınmasına, dövlət işlərinin həllində iştirak etmək hüququ olmasına və vətəndaşlara geniş hüquq və azadlıqlar verilməsinə əsaslanır. Bu anlayış ilk dəfə qədim Yunanıstanın şəhər dövlətlərində Aristotel tərəfindən önə çəkilsə də, Avropa siyasi tarixində köklü dəyişikliklərə səbəb olmuş ən mühüm hadisələrdən biri olan Fransa inqilabından sonra mütərəqqi şəkil almışdır. Müəssislər Məclisin “İnsan və vətəndaşın hüquqları haqqında bəyannamə” adlı hüquqi sənəddə yazılır: “Hər bir vətəndaşın azad danışmaq, yazmaq və çap olunmaq hüququ vardır.” (9, s. 263)

Mətbuatla demokratik cəmiyyət bir-birini tamamlayan anlayışlar kimi başa düşülür. Azad cəmiyyətin ilk rüşeyimləri demokratik mətbuatda yaranır. Demokratik cəmiyyətin əsas şərtlərindən biri də siyasi mədəniyyətdir ki, o da, mətbuatsız mümkün deyil. Siyasi hüquqlar cəmiyyətin demokratik inkişafının əsas meyarıdır. Ən inkişaf etmiş xalq müstəqil dövləti olan xalqdır. Çünki müstəqillik, dövlət idarəçiliyi demokratiyanın vacib şərtlərindəndir. Demokratik dövlətin yaranması üçün öncə demokratik düşüncəli, demokratik dünyagörüşlü ziyalılardan, kütlənin yetişməsi, siyasi görüşləri təbliğ edən siyasi təşkilatların yaranması və maarifçilik ideyalarının təbliği vacib şərtlərdəndir.

Azərbaycanda demokratik mətbuatın özünəməxsus inkişaf yolları və zəngin tarixi mövcuddur. XIX əsrin 2-ci yarısı və XX əsrin əvvəllərində yaranan Azərbaycan mətbuatı ölkəyə yeni düşüncə tipi gətirir, xalqın maariflənməsi, dünyəvi elmlərə yiyələnməsi uğrunda mübarizə aparır, Şərq-Qərb mədəniyyətinin sintezinə çalışır, yeni Azərbaycan vətəndaşının sosial-siyasi taleyini düşünürdü. “Əkinçi” qəzetinin 125 illik yubileyi ilə bağlı Prezident Fərmanında bu tarixin maraqlı məqamları elmi məntiqlə dəqiq ifadə edilmişdir: “Milli demokratik mətbuatın “Əkinçi” qəzeti tərəfindən bəyan edilmiş başlıca

prinsipləri – maariflənmə, müasirləşmə, məfkurə saflığı, ümumilli məqsədlərin təbliği bəşəri dəyərlərin milli ənənələrlə üzvi vəhdəti, ədəbi dilin danışıq dilinə yaxınlaşdırılması hadisələrin obyektiv işıqlandırılması Azərbaycanda milli demokratik mətbuatın gələcək inkişafı üçün təməl daşı rolunu oynadı.” [4]

Demokratiya, plüralizm, fikir və söz azadlığının əsas daşıyıcılarından biri olan mətbuat insanların cəmiyyətin idarə olunmasında iştirakını labüdləşdirməklə, onları ölkənin taleyüklü məsələlərində daha məsuliyyətli və fəal olmağa səfərbər edir.

“Jurnalistika özünün məlumatlandırma, maarifləndirmə kimi fundamental funksiyalarını yerinə yetirmək üçün hər tərəfdən özünün manipulyasiya məşinına çevrilməsinə qarşı mübarizə aparmalıdır.” (5, s.9)

Dünya təcrübəsi sübut edir ki, mətbuat özünün maarifləndirmə funksiyası ilə cəmiyyətin dəyişməsinə daha çox kömək edə bilər. Mətbuat uzun əsrlər boyu öz müstəqilliyi uğrunda mübarizə zəminində, həm də rejimlərin dəyişməsinə xeyli dərəcədə nail olmuşdur.

Azərbaycan xalqı da söz, mətbuat azadlığı uğrunda mübarizədə tarixin bir çox sınaqlarından uğurla çıxmışdır. Azərbaycanın çar senzurası şəraitində fəaliyyət göstərən “Əkinçi” (1875-1877) qəzetinin nəşrinə icazənin çətinliyi, onun ömrünün bu qədər azlığı, “Molla Nəsrəddin” (1906) jurnalının bir neçə dəfə məhkəməyə cəlb edilməsi, 1910-cu illərdə qəzetlərə total dövlət hücumları və s. faktlar buna misaldır.

Milli müstəqillik uğrunda mübarizənin Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti ilə nəticələnməsi jurnalistlərin də müstəqilliyinə, azad mətbuata şərait yaratmışdı. 1918-ci ildə müstəqilliyi elan edilmiş Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti söz və mətbuat azadlığını təmin etmiş və mətbuatın hüquqi əsaslarının ifadəsi kimi 1919-cu il oktyabrın 30-da parlamentdə “Mətbuat nizamnaməsi”ni təsdiqləmişdir. Nizamnamə dünyanın o vaxtkı qabaqcıl təcrübəsi əsasında azad sözlə və demokratik nəşrlərə “yaşıl işıq” yandırmışdı. Bununla da milli mətbuatımızın 43 illik tarixində ilk dəfə vətəndaşların söz azadlığı hüququ tanınmış, mətbuat azadlığına təminat yaradılmışdı.

Nizamnamənin 1-ci bəndində qeyd olunurdu ki, qəzet buraxmaq üçün hökumət icazəsi lazım deyil. Müasir dövrümüzdə KİV sahəsində qəbul olunan qanunvericilik aktlarında da bu iz hiss olunmaqdadır. Belə ki, 1991-ci il oktyabrın 18-də Azərbaycan parlamenti Dövlət Müstəqilliyi aktını qəbul edən kimi özünün müstəqil Konsitusiyasını yaratdı və bu zaman 1919-cu ildə qəbul olunan Nizamnamədən bəhrələndi.

1920-ci ildə müstəqil Azərbaycan dövlətinin süqutu ilə Sovet jurnalistikası dövrü başlayır. Ən qatı senzura qaydalarını həyata keçirən sovet hökuməti 1930-cu illərin ağır repressiyasını mətbuata da güclü tətbiq etmişdir. Mətbuatın özəl sektoru birdəfəlik qadağan edilmiş, kütləvi informasiya vasitələri tamamilə yalnız dövlətin kommunist partiyasının inhisarında olmuşdur. Azərbaycanda sovet rejimi prosesində mətbuat vahid siyasi partiyanın nəzarəti və rəhbərliyi altında vahid ideologiyalı –marksizm-leninizm ideologiyasını təbliğ etdiyindən bütövlükdə

kütləvi informasiya vasitələri də siyasiləşmişdi. “Sovet mətbuat sistemi sovet cəmiyyətinin ayrılmaz tərkib hissəsi kimi bir institut olmuşdur” (7, c.10) Lakin, bu institutun yaratdığı informasiya tamamilə yalan üzərində qurulmuşdu (11, s.192). Bu yalan informasiya uzun müddət manipulyasiya yolu ilə sovet rejimini qorumağa kömək etmiş və ölkədə antidemokratik şəraitin hökm sürməsində öz işini görmüşdür. 71 illik SSRİ tərkibində nəinki mətbuat, bütün dövlət strukturlarının fəaliyyət istiqaməti kommunist üsul-idarəsinin təbliğatına yönəldilmişdi. Sözsüz ki, belə şəraitdə nə söz azadlığından, nə müstəqil mətbuatdan, nə də onun yaratdığı ictimai rəydən söhbət gedə bilməzdi. Zaman keçdikcə xalqın düşüncə tərzində milli oyanış prosesi özünü güclü şəkildə biruzə verməyə başladı, müstəqil düşüncə təzi və SSRİ əsarətindən qurtulmaq istəyi formalaşdı.

XX əsrin 80-ci illərin sonu 90-cı illərin əvvəlləri Azərbaycan tarixinə milli müstəqillik uğrunda mübarizənin yeni dövrü- millətin tarixi kökünə qayıdış prosesi fonunda cərəyan edən xalq hərəkatı dövrü kimi daxil olmuşdur. Azərbaycanda milli azadlıq hərəkatının başlandığı 1988-ci ildə də, şübhəsiz, xalqı birləşdirən başlıca vəsilələrdən biri, bəlkə də ən birincisi də məhz mətbuat idi. 1988-ci ilin əvvəllərindən etibarən Dağlıq Qarabağ hadisələrinin başlanması, həmvətənlərimizin doğma ev-əşiklərindən qovulması, cürbəcür işgəncələrə məruz qalmaları zəminində xalq hərəkatının formalaşması və kütləvi şəkil alması nəticəsində bir-birinin ardınca “Azərbaycan”, “Odlar Yurdu”, “Azadlıq”, “Meydan”, “Müxalifət”, “Millət”, “Aydınlıq”, “Yeni Müsavat”, “Səhər” kimi yeni tipli qəzetlər, “Gənclik” jurnalı işıq üzü gördü. Mirzə Cəlilin dili ilə desək, həmin qəzet və jurnalları dövr və zaman yaratdı. Bu mətbuat orqanlarında dərc olunmuş analitik yazılar, ölkənin gələcəyi üçün narahatlıq hissi və ən əsası, bu nəşrlərin bir çoxu üçün xarakterik olan vətəndaşlıq mövqeyi onları kütlənin obyektiv informasiya mənbəyinə çevirdi. “Bununla da sanki möcüzə baş verdi: Hələ öz müstəqilliyini elan etməmiş respublikanın dünənə qədər cəmiyyətin arxasınca güclə sürünən mətbuatı tədricən geniş xalq kütlələrini inandıran, onları öz arxasınca aparən güc mərkəzinə, avanqard quruma çevrilməyə başladı.” (12. səh236)

Bütün sahələrdə olduğu kimi uzun illər sovet cəmiyyəti və onun qeyri-elmi qurulan ideologiyasına xidmət göstərən medianın da xarakteri dəyişdi. Mediada bəşəri, xalqı keyfiyyətlər yenidən bərpa olundu. Bu mətbuat orqanları aşkarlıq və plüralizm prinsiplərinə söykənərək cəmiyyətdə baş verən prosesləri nisbətən real və düzgün işıqlandırmaya başladı. Jurnalistika özünün milli tarixi köklərinə qayıtmağı və Qərbdə çoxdan formalaşmış mətbuat standartlarını tətbiq etməyi üstün tutdu.

Hər bir yeni dövlət iradə azadlığının, söz azadlığının, yekun nəticədə isə yeni bir müstəqil media strukturunun yaranması deməkdir. Müstəqilliyin başlanğıc nöqtəsində bazar münasibətlərinin ilk şərti - özəl sektorun yaranması da ilk olaraq özünü mətbuatda göstərmişdir. İlk özəl qəzetlər, ilk kommersiya TV və radio kanalları meydana gəlmişdir. 1980-ci illərin sonunda 70 il ərzində ilk dəfə olaraq qeyri - hökumət ümummilli qəzetlər meydana gəldi

və növbəti onillik artıq ölkədə qəzet bumuna çevrildi. Siyasi partiyalar, qeyri-formal təşkilatlar, ayrı - ayrı təsisçilər və s. qəzetlərini, jurnallarını, telekanallarını yaratdılar. Dövlət aparatı mətbuatın demokratikləşmə istiqamətinin qarşısını ala bilmədi. Azərbaycanda KİV sisteminin demokratik dəyərlərə söykənməsi prosesində dünya təcrübəsindən bəhrələnərək KİV-in hüquqi bazasının yaradılması prosesi başlamışdı. “Jurnalist təşkilatları KİV-in hüquqi bazasının yaradılması üçün dünya təcrübəsini mətbuata gətirməyə cəhd göstərirdilər. Beləliklə, 1992-ci ildə «KİV haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edildi. Bu Qanunun qəbul edilməsilə 1992-1993-cü illərdə Nazirlikdə 700-ə qədər kütləvi informasiya vasitəsi qeydə alındı. Azərbaycan demokratik ölkələrin KİV qanunvericiliyi təcrübəsinə əsaslanaraq KİV-in hüquqi bazasının əsasını qoydu.” (10, səh 38)

Bu illərdə Azərbaycanda ictimai-siyasi sabitliyin yaradılması, vətəndaşların təhlükəsizliyinin təmini, sosial-iqtisadi problemlərin həlli, söz, fikir azadlığının qorunması sahəsində əsaslı irəliləyişlər özünü göstərməyə başladı. Mətbuat orqanlarının azad fəaliyyətinə yaradılan şərait, qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi istiqamətində görülən tədbirlər ölkədə fikir plüralizminin genişləndirilməsinə yol açdı. Müstəqil kütləvi informasiya vasitələrinin təsis edilməsi milli mətbuat ənənəsinin davam etdirilməsinə təkan verdi. Bu öz əksini müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyasında da öz əksini tapdı. 1995-ci ildə müstəqil yeni Konstitusiyanın qəbul edilməsilə Azərbaycanda söz, fikir və məlumat azadlığı, hər kəsin məlumat almaq və yaymaq hüququ, KİV-lər üzərində senzuranın yolverilməzliyi dövlətin əsas prinsiplərindən birinə çevrildi və bunlar reallaşdırılmağa, plüralizmi, söz və məlumat azadlığını məhdudlaşdıran maneələr aradan qaldırılmağa başladı: “Demokratiyanın, siyasi plüralizmin və vətəndaş cəmiyyətinin əsas atributlarından hesab olunan söz və mətbuat azadlığının başlıca daşıyıcıları kütləvi informasiya vasitələridir ” (1)

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 47 və 50-ci maddələri fikir və söz azadlığını, eləcə də məlumat azadlığını belə ifadə edir:

“Maddə 47. Fikir və söz azadlığı

1. Hər kəsin fikir və söz azadlığı hüququ vardır.
2. Hər kəs öz fikir və əqidəsini açıqlamağa və ya fikir və əqidəsindən dönməyə məcbur edilə bilməz.
3. İrqi, milli, dini, sosial ədavət və düşmənçilik oyadan təşviqata və təbliğata yol verilmir...

Maddə 50. Məlumat azadlığı.

1. Hər kəsin istədiyi məlumatı qanuni yolla axtarmaq, əldə etmək, ötürmək, hazırlamaq və yaymaq azadlığı vardır.
2. KİV-in azadlığına təminat verilir. KİV-də, o cümlədən mətbuatda dövlət senzurası qadağandır” (1)

1998-ci ildə “Azərbaycan Azərbaycan Respublikasında söz, fikir və məlumat azadlığının təmin edilməsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında” fərmanın imzalanması ölkə mətbuatının inkişaf tarixində mühüm hadisə kimi qiymətləndirilir. Bu fərman kütləvi informasiya vasitələrinin sərbəst inkişafı, onların

cəmiyyətin dinamik şəkildə demokratikləşməsinə təsir edən qüdrətli vasitəyə çevrilməsi yolunda, dövlət siyasətinin həyata keçirilməsində mühüm addım sayıldı. Bu fərmanla Mətbuatda və digər Kütləvi İnformasiya Vasitələrində Dövlət Sirlərini Mühafizə edən Baş idarə ləğv edildi, hərbi senzuranın yaradılması haqqında 16 aprel 1992-ci il tarixli fərman və bütün informasiya yayımı üzərində nəzarət tətbiq edilməsilə bağlı 15 aprel 1993-cü il tarixli sərəncam qüvvədən düşdü. 1999-cu ilin sonunda qəbul olunan “Kütləvi informasiya vasitələri haqqında” yeni Qanun mətbuatda demokratik prinsiplərin daha da möhkəmləndirilməsinə xidmət etdi. “Məhz həmin qanunla KİV-in cəmiyyətdə statusu müəyyən olundu.” (6)

“KİV haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu”na əsasən KİV hüquqi şəxsdir, öz fəaliyyətində KİV-lə bağlı qanunvericiliyi və nizamnaməni rəhbər tutmalıdır.

“Kütləvi informasiya vasitələri haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu”un 10-cu maddəsi kütləvi informasiya azadlığından sui-istifadəni qadağan edir, belə olduğu hallarda nəinki fiziki şəxslər, hətta KİV redaksiyaları da məsuliyyət daşıyır.

Buna kimi qəbul olunmuş qanunlarda mətbuatın və mətbuat işçilərinin azadlıqları təsbit olunmuşdusa, yeni qanunla həm də onların məsuliyyəti müəyyən olundu. Yəni qanun verilmiş azadlıqların dəqiq sərhəddini müəyyən etdi. Azərbaycan Respublikasında informasiyanın axtarılması, əldə edilməsi, hazırlanması, ötürülməsi, istehsalı və yayımını, habelə mətbuat, informasiya agentlikləri, televiziya və radio təşkilatlarının, həmçinin vətəndaşların operativ informasiya almaq hüququnun əsasları müəyyən edildi

Qanunvericiliklə qorunan sirləri yaymaq, mövcud konstitusiyalı dövlət quruluşunu zorakılıqla devirmək, dövlətin bütövlüyünə qəsd etmək, müharibəni, zorakılıq və qəddarlığı, milli, irqi, sosial ədavəti, yaxud dözülməzliyi təbliğ etmək, vətəndaşların şərəf və ləyaqətini alçaldan şayiələr, yalan və qərəzli yazılar, pornoqrafik materiallar çap etdirmək, böhtan atmaq, yaxud digər qanunazidd əməllər törətmək məqsədilə kütləvi informasiya vasitələrindən istifadə olunmasına yol verilmir. (5)

Birmənalı şəkildə demək olar ki, sadalanan bu məsələlər Azərbaycan qanunvericiliyində öz həllini beynəlxalq hüquqi normativlərə uyğun şəkildə tapmışdır.

Bu qanun Azərbaycanda mətbuatın inkişafına maneə olan bir sıra bürokratik əngəllərin aradan qaldırılmasına da yol açdı. Dövlət qeydiyyatı ləğv olundu və yeni mətbuat orqanlarının təsis olunması prosedurası asanlaşdırıldı. 2000-ci ilin martında “2000-2001-ci illərdə Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin maddi-texniki şəraitinin yaxşılaşdırılması üzrə tədbirlər Proqramı” təsdiq olundu, Milli Mətbuat, Teleradio və İnternet Şurası yaradıldı.

2003-cü ildə ölkədə cəmiyyət, dövlət orqanları və kütləvi informasiya vasitələri arasında münasibətlərin ictimai tənzimlənməsi mexanizmi kimi Mətbuat Şurası yaradıldı. Azərbaycan Mətbuat Şurası media qanunvericiliyinin

KİV-in fəaliyyətinə tətbiqinə münsiflik edir, vətəndaşların mətbu nəşrlərlə, jurnalist kollektivlərinin dövlət orqanları ilə əlaqəsini təmin edir

3 aprel 2009-cu ildə Prezident yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinə Dövlət Dəstəyi Fondu yaradıldı ki, bu da azad medianı inkişaf etdirmək, mətbuatın maddi-texniki bazasını möhkəmləndirmək, jurnalistlərin sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılması məqsədilə atılan mühüm addımlardan biri idi.

Bu gün KİV-in tənzimlənməsinin müasir durumunda yalnız media qanunvericiliyi deyil, ondan daha aktiv inkişaf edən və jurnalist fəaliyyətinə güclü təsir göstərən bir özünütənzimləmə mexanizmi—jurnalist etikasını qeyd etməliyik. Demokratik dəyərlərin yüksəliş mərhələsində olan Avropa İttifaqında informasiya vasitələrinin fəaliyyətinin qanundan daha çox etik kodekslərlə tənzimlənməsi önə çəkilir. Çünki peşə etikasına kodeksləri azad rəqabət aparılan cəmiyyətlərdə fəaliyyət göstərən mətbuat üçün daha çox işlək və təsirlidir. Jurnalist etikasının KİV-in fəaliyyətini nizama salan hüquqi sənədlərdən fərqi bir də ondadır ki, əgər hüquqi sənədlərdə hər şey de-yure təsdiqlənmiş normativlərə istinad edirsə, jurnalist etikasının standartları vicdanlılıq, obyektivlik, qərəzsizlik, həqiqətə sadıqlıq, dəqiqlik kimi etik nüanslara əsaslanır. Bunların da ilk rüşeymi bütün demokratiyanın beşiyi hesab olunan ABŞ-a gedib çıxır.

Azərbaycan Respublikasının Konstitutsiyası, Avropa İnsan Haqları Konvensiyası və Avropa Şurası Parlament Assosiasiyasının “Jurnalist etikasına haqqında” qətnaməsində öz əksini tapmış prinsiplərinə uyğun olaraq 2003-cü ildə ölkə jurnalistlərinin I qurultayında “Azərbaycan jurnalistlərinin peşə etikasına kodeksi” qəbul edildi. Bu kodeksə görə, jurnalistlər özlərinin başlıca vəzifəsi kimi həqiqətə xidmət etməyi, cəmiyyətin informasiyaya olan tələbatını tam həcmdə ödəməkdə görürlər. (8, səh 39)

Son illər Azərbaycanda informasiya və kommunikasiya texnologiyalarının, eləcə də söz və fikir azadlığının inkişafı, dünyaya inteqrasiya və qloballaşma prosesinin sürətlənməsi cəmiyyətin bütün sahələrində olduğu kimi, mediada da yeni yanaşmalar ortaya qoydu.

Müasir dünyada KİV bir tərəfdən “kontent” istehsalının, yəni artmaqda olan medianın və mediadaşyıcıların məzmunca doldurulmasının ən mühüm bölməsinə çevrilir, digər tərəfdən KİV müasir cəmiyyətin kommunikasiya sistemində inteqrasiya olunur.

Nəticə olaraq qeyd edə bilərik ki, informasiya cəmiyyətinin formalaşmasında Azərbaycanın fəal iştirakı —həyata keçirilən tədbirlər, informasiya cəmiyyətinin hüquqi bazasının yaradılması üçün qəbul edilmiş qərarlar və qanunlar sivil dünyaya inteqrasiyasında mühüm rol oynayır. Qanunlarımızın beynəlxalq qanunlarla uyğunlaşdırılması Azərbaycanda söz və mətbuat azadlığının formalaşmasına da böyük təkan verməkdədir..

Dövlət və ərazi hüduqlarından asılı olmayaraq informasiyaları və ideyaları istənilən vasitə ilə axtarmaq, əldə etmək və yaymaq azadlığı, əqidə azadlığı hüququ da daxil olmaqla fikrin azad ifadə edilməsi cəmiyyətin mühüm təməl daşlarından ibarətdir. O digər insan hüquqlarından istifadə etmək baxımından

mühüm amil kimi qiymətləndirilir və demokratik cəmiyyətdə açıq, tolerant inkişafın təşviqinə kömək edir. Müstəqil və bitərəf məhkəmələr tərəfindən qorunan fikir azadlığına geniş anlamda təminat verilmədən heç bir azad ölkədən və demokratiyadan söhbət gedə bilməz. BMT, ATƏT, Avropa Şurasının üzvü olan dövlət, MSHBP (Mülki və Siyasi Hüquqlar haqqında Beynəlxalq Pakt) kimi mühüm beynəlxalq sənədləri qəbul və təsdiq edən ölkə kimi Azərbaycan da üzərinə fikir və informasiya azadlığına riayət etmək öhdəliklərini götürüb. Demokratik cəmiyyətin üç vacib şərtlərindən biri kimi qəbul edilən azad mətbuat və söz azadlığı bu gün Azərbaycan üçün başlıca meyarlardan biridir.

ƏDƏBİYYAT:

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı, 1995, 12 noyabr
2. "Azərbaycan Respublikasında söz, fikir və məlumat azadlığının təmin edilməsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında"
3. Azərbaycan Respublikasının KİV haqqında Qanunu.]
4. Azərbaycan Milli Mətbuatının yaradılmasının 125 illiyi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. "Respublika" qəzeti, 2000, 28 mart.
5. Webster F. Theories of the information Society. Routledge; London; New York, 1998, p.9 (243 p)
6. Prinsiplər və realıq. Yeni Nəsil Jurnalistlər Birliyinin aylıq informasiya bülleteni. Bakı, 1997, №2
7. Средства массовой информации постсоветской России . М.,2002, стр.10 (303 с
8. Media etikası. Bakı, Media hüququ İnstitutu, 2008, səh səh 39
9. Məmmədli C. Jurnalistikaya giriş. Bakı,, Bakı Dövlət Universiteti Nəşriyyatı, 2001, s. 263 (385 s.)
10. Məmmədli C. Jurnalistikanın nəzəriyyəsi və təcrübəsi. Dərslik. Bakı, "Zərdabi LTD"MMC, 2012, 616 səh
11. Mc Quails Mass Communication Theory 4th Edition. London, Sage, 2000, P.192.
12. Rəhimli M. Kütləvi informasiya vasitələri demokratikləşmə prosesində. Bakı, 2002